

Nye utfordringer, større ambisjoner

Årsmelding 2012

Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Innhold

Ti år for bedre samfunnssikkerhet
Side 5

Det sentrale direktorat for
informasjons- og objektsikkerhet
Side 7

Nye ambisjoner, store
forventninger
Side 8

Virksomheten i 2013
Side 10

Tall som teller i NSM
Side 11

FEM TAL FRÅ 2012

NSM klarer å handsame
stadig fleire dataangrep,
hjelpe fleire verksemder
og produsere fleire
kryptonøklar.

Her ser du fem tal som
seier noko om verksemda
vår frå 2012.

8608

dataangrep vart handsama
i operasjonssenteret vårt.

39 945

kryptonøklar, som gjer det
mogleg å kommunisere
sikkert, vart produserte og
distribuerte nasjonalt og
internasjonalt.

2012 var året da NSM fekk nye og moderne lokale til oppgåva med å varsle og handtere alvorlege dataangrep i operasjonssentret NorCERT. Lokala vart opna av daverande forsvarsminister Espen Barth Eide og justis- og beredskapsminister Grete Faremo i slutten av mai. Dei nye lokala legg til rette for styrkinga av NSM med 30 prosent som vart vedteke i statsbudsjettet for 2013.

34 958

klareringssaker vart avgjorde med hjelp frå NSM.

88

foredrag om tryggleiks-kultur vart haldne over heile landet.

18

forsknings- og utviklings-prosjekt (FoU) var sett i gang.

“Konsekvensene av dårlig informasjonssikkerhet er store, og kan spenne fra stjeling av informasjon eller planting av virus i kritiske forsvarssystemer, til nasjonale hemmeligheter på avveie, virus i prosesskontrollsystemer, eller børssensitiv informasjon som manipuleres.”

Direktørens artikkel:

Ti år for bedre samfunnssikkerhet

I 2003 ble Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) etablert som et eget direktorat. Ti år senere ser vi at sikkerhetstruslene mot samfunnskritisk infrastruktur er økende og endrer seg raskt, samtidig som godt forebyggende sikkerhetsarbeid fremdeles er like viktig som i 2003. Det er liten tvil om at norske virksomheter må bli bedre på sikkerhet, men flere prosesser er i gang og NSM har store ambisjoner for de neste årene, både når det gjelder konkrete tiltak og å ta et helhetlig ansvar for å opplyse nordmenn om sikkerhet.

Av Kjetil Nilsen, direktør i Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)

Norge er verdens nest største gasseksportør, verdens sjette største eksportør av olje, og vi forvalter et av verdens største fond gjennom Statens pensjonsfond utland. Samtidig har vi en strategisk viktig posisjon i nord, en befolkning og virksomheter som er langt fremme teknologisk, og stadig mer informasjon er tilgjengelig over internett.

Sammen gjør dette Norge til et fristende og attraktivt mål for data- og industrispionasje, enten det dreier seg om målrettede angrep fra fremmede makter eller «pøbelstreker» fra hackere som vil vise seg frem. Fjoråret viste en dobling i antallet håndterte alvorlige hendelser og forsøk på dataspionasje, og de siste fem årene har vi sett en kraftig økning i antall håndterte hendelser i vårt operasjonssenter. Det betyr at det stadig oppdages flere forsøk på dataangrep og datainnbrudd i kritisk infrastruktur. Samtidig er det grunn til å tro at mørketallene er store, og dette er bekymringsfullt.

I NSM er visjonen «sikre samfunnsverdier». Dette betyr både at vi skal bidra til sikkerheten rundt de verdiene vi verdsetter høyst her i landet, som frihet, åpenhet og demokrati, men også den kritiske infrastrukturen som sikrer disse verdiene, som elektrisk kraft, kommunikasjon, vann og avløp og olje og gass.

Gjensidig avhengighet

Kritisk infrastruktur i 2013 er i stor grad avhengig av at informasjonssikkerheten rundt denne strukturen er sikret. Konsekvensene av dårlig informasjonssikkerhet er store, og kan spenne fra stjeling av informasjon eller planting av virus i kritiske forsvarssystemer, til nasjonale hemmeligheter på avveie, virus i prosesskontrollsystemer, eller børssensitiv informasjon som manipuleres.

I et nettverksbasert samfunn er mange av de kritiske funksjonene gjensidig avhengige av hverandre. Transportsektoren er i

stor grad avhengig av forsyning av olje og gass, nødetatene har behov for at kraftforsyning og transportsektoren fungerer som den skal, og bank- og finansnæringen fungerer dårlig uten telekom-tjenester. Dette betyr at selv kortere driftsavbrudd i disse systemene kan få store samfunnsmessige konsekvenser.

Økt bruk av teknologi skaper en uoversiktighet som kan gjøre det mer krevende enn før å vurdere risiko og sårbarhet for brukerne av denne teknologien. Det forutsettes at alle nye produkter og systemer spiller sømløst sammen med gamle systemer, på tvers av virksomheter og sektorer, og det er en stor utfordring å holde oversikt over alle de gjensidige avhengighetene og potensielle sårbarhetene.

Dette betyr at det er viktigere enn noen gang å stille klare og presise krav til sikkerheten.

En rekke sikkerhetsdrivere

I NSM etterstreber vi hele tiden å være helt i ledelsen når det gjelder å være oppdatert på de truslene og sårbarhetene det norske samfunnet står overfor. Vi kommer med krav og anbefalinger. Når det gjelder anbefalinger er det opp til den enkelte virksomhet å implementere disse. Dermed kan vi som myndighet være en pådriver. Det er samtidig viktig at både brukerne og produsentene av samfunnskritisk infrastruktur er bevisste på hvilken risiko de utsetter seg for til enhver tid. Et historisk eksempel på dette er bruken av sikkerhetsbelter i biler. Den første masseproduserte bilen med trepunkts sikkerhetsbelte var Volvo Amazon, som ble lansert i 1959. Først 20 år senere, i 1979, ble det påbudt å bruke sikkerhetsbelte i bil.

Samtidig som vi ser at produsentene av infrastruktur er fokuserte på sikkerhet, gjør også trusselaktørene sitt til at vi stadig forbedrer oss. Ethvert angrep fra en hacker

øker vår kunnskap og kompetanse om hvordan disse angrepene fungerer, noe vi kan utnytte til å utvikle enda bedre deteksjons- og varslingssystemer.

Satsing på sikkerhet

Terroraksjonen i Regjeringskvartalet 22. juli 2011, angrepene på norske ambassader i Midtøsten og sist angrepet på det delvis Statoil-eide gassanlegget i Algerie i januar har aktualisert arbeidet med objektsikkerhet. Et nytt sektorovergripende regelverk på området trådte i kraft 1. januar i 2011, og skal implementeres over en treårsperiode. Fristen for å melde inn skjermingsverdige objekter gikk ut ved årsskiftet, og dermed starter arbeidet med å sikre disse objektene på en fornuftig måte. Det nye regelverket innebærer en overordnet koordinering av det forebyggende sikkerhetsarbeidet på dette området, og vil sikre at avhengigheter på tvers av sektorer i samfunnet nå blir vurdert systematisk med tanke på defensiv beskyttelse.

Norge er i dag ikke godt nok rustet til å takle truslene og utfordringene det nettverksbaserte samfunnet gir oss, men det blir stadig tatt grep som styrer oss i riktig retning. Før jul la Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet frem sin nye strategi for informasjonssikkerhet, og NSMs forslag fra 2010 til en nasjonal strategi for cybersikkerhet inngikk i prosessen for å ta frem strategien. Også sikkerhetsloven, som inneholder en rekke krav til informasjonssikkerhet for å forebygge mot spionasje, sabotasje og terror, er under evaluering.

Disse tiltakene betyr at vi i NSM stadig må forholde oss til nye utfordringer og muligheter, noe vi ser frem til. De første ti årene av vår historie har vært spennende, og det er ingen grunn til å tro at de neste ti årene vil bli mindre spennende.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet: Det sentrale direktorat for informasjons- og objektsikkerhet

NSM skal videreutvikles som det sentrale direktorat for beskyttelse av informasjon og infrastruktur av betydning for samfunnskritiske og andre viktige samfunnsfunksjoner.

I NSM jobber vi med å sørge for at informasjon, informasjonssystemer og andre objekter er godt nok beskyttet mot spionasje, sabotasje og terror.

Strategien er å styrke sikkerhetstilstanden i samfunnet gjennom åtte strategiske valg:

- Utvikle risikobaserte og balanserte forebyggende sikkerhetstiltak
- Gi informasjon og levere tjenester og produkter som når målgruppene
- Styrke samfunnets evne til å oppdage og reagere på sårbarheter og sikkerhetstruende hendelser
- Sikre tilliten til sikkerhetsarbeidet
- Forenkle og effektivisere sikkerhetsarbeidet
- Være en etterspurt bidragsyter og samarbeidspartner nasjonalt og internasjonalt
- Være en attraktiv arbeidsplass med riktig kompetanse og en organisasjonskultur preget av stolthet, helhetstenkning og innovasjon
- Sikre det økonomiske grunnlaget for virksomheten

Oppgaver, strategi og kontroll

Oppgaver

NSM utøver i dag oppgaver i henhold til følgende lover, ordninger og beslutninger:

- Lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven)
- Lov om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar
- Lov om forsvarshemmeligheter
- Sertifiseringsordningen for IT-sikkerhet i produkter og systemer (SERTIT)
- Beslutning om etablering av en nasjonal operativ varslings- og håndteringskapasitet for alvorlige angrep mot samfunns viktig IKT-infrastruktur (NorCERT), herunder drift av Varslingssystem for digital infrastruktur (VDI)
- Sekretariatsfunksjon for Koordineringsutvalget for forebyggende informasjonssikkerhet (KIS)
- Støtte til norsk kryptoindustri

Styring og kontroll

Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har det overordnede sektorovergripende ansvaret for forebyggende sikkerhet i militær og sivil sektor. Nasjonal sikkerhetsmyndighet er utøvende organ for de to departementene innen feltet. NSM er administrativt underlagt Forsvarsdepartementet, som kontrollerer NSM på vegne av regjeringen.

EOS-utvalget er et kontrollorgan pekt ut av Stortinget for å føre kontroll med etterretnings- og sikkerhetstjenestene. Kontrollen er rettet inn mot individuell rettssikkerhet, men omfatter også kontroll med at tjenestene holder seg innenfor fastsatte lover og regler. NSM blir også kontrollert av Riksrevisjonen.

Vi omorganiserer

NSM må levere enda bedre til samfunnet for å minske sikkerhetsgapet i årene fremover. Målet er å samhandle enda bedre internt, gjøre leveransene mer synlige og videreutvikle NSM som direktorat.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet – organisasjonskart

Rapport for 2012:

Nye ambisjoner, store forventningar

2012 var året da nye og store ambisjoner for NSM vart lagde fram. Her kan du lese kva vi er fornøgde og mindre fornøgde med i året som gjekk, og kva vi gjer med det.

Regjeringa styrkte i statsbudsjettet for 2013 Nasjonalt tryggingsorgan med over 30 prosent, eller 42,9 millionar kroner. Det har ført til at forventningane om kva vi skal levere til samfunnet, har auka. Både langtidsplanen for forsvarssektoren, Prop. 73 S (2011–2012) Et forsvar for vår tid og Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet har løfta fram NSM si rolle som det sentrale direktoratet for vern av informasjon og infrastruktur av betydning for samfunnskritiske og andre viktige samfunnsfunksjonar. For å følgje opp satsinga omorganiserte NSM 1. januar 2013 for å synleggjere leveransane, støtte opp om og styrkje moglegheita for samhandling og utvikle NSM vidare som direktorat.

Råd og rettleiing

Arbeidet med å sikre norske bygg og installasjonar mot terror og sabotasje har teke mykje tid i 2012. Forskrift om objektsik-

kerhet tok til å gjelde 1. januar 2011, og skal vere ferdig implementert i løpet av 2013. Forskrifta vil føre til at Noreg for fyrste gong får ei nasjonal oversikt over dei viktigaste objekta i den kritiske infrastrukturen vår, og sørgje for ei sikring av desse objekta på tvers av sektorar, basert på ein-skaplege, funksjonelle krav.

“Arbeidet med å sikre norske bygg og installasjonar mot terror og sabotasje har teke mykje tid i 2012.”

Typiske objekt kan til dømes vere kommandosentralar, produksjonsanlegg, infrastrukturknodar, datasentralar og serverrom,

opphaldsstader for nøkkelpersonell, og så vidare. Etterspurnaden etter råd og rettleiing om kva som kan vere skjermingsverdige objekt, og korleis dei skal sikrast, er framleis stor.

Sakshandsaming

NSM gjennomfører svært mykje vanleg sakshandsaming i løpet av eit år. Vi hentar inn personopplysningar til bruk for tryggleiksklareringar, gir klareringar til verksemdar som skal levere varer og tenester som krev tilgang til tryggleiksgradert informasjon, og lisensar til dei som skal fotografere frå lufta. Den daglege sakshandsaminga har vore omfattande gjennom heile året. Også operativ verksemd som handsaming av dataangrep, tekniske tryggleiksundersøkingar og inntrengingstesting av datasystem har teke mykje tid. Det reelle behovet for desse tenestene har ikkje late seg dekkje, etter vår meining. Når det

Forskar og utviklar

NSM hadde i fjor 18 forskings- og utviklingsprosjekt (FoU-prosjekt) gåande. Eitt av prosjekta, som handlar om elektromagnetisk stråling, har fått merksemd frå fleire land. Andre prosjekt som er i gang, er forskning på trådlause nettverk, skadevareanalyse og tryggleik rundt prosess- og kontrollsystem (såkalla SCADA-system).

Styrkte tryggleikskulturen

Ei av dei største utfordringane vi står overfor, er korleis vanlege tilsette bruker datamaskinar og mobilar, og kor flinke dei er til å tenkje tryggleik på arbeidsplassen. NSM gjennomførte i 2012 88 undervisningsoppgaver, med 184 timar aktiv undervisning fordelte på 2975 tilhørarar. I den nasjonale tryggleiksmånaden i oktober gjennomførte vi regionale tryggleiksseminarar i Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Bodø. Seminara hadde i alt 220 deltakarar frå offentlege og private verksemdar.

Vi hadde også seks grunnkurs i personelltryggleik i fjor, og underviste i tillegg ei rekkje stader om førebyggjande tryggleik generelt. Annakvart år gjennomfører vi eit kurs i elektromagnetisk stråling, i fjor vart kurset halde ved Fredriksten Festning.

Har eg eit skjermingsverdig objekt?

2013 er året da vi i Noreg får ei nasjonal oversikt over kva som er skjermingsverdige objekt. Alle departementa skulle i løpet av 2012 melde inn til oss kva slags objekt som kan vere skjermingsverdige i deira sektorar. Typiske objekt som bør skjermast spesielt mot terror og sabotasje, kan vere produksjonsanlegg, infrastrukturturnadar, datasentralar, kommandosentralar og så vidare. I løpet av 2012 har vi jobba mykje med råd og rettleiing i tal-lause møte. Vi har også hatt fleire seminar om objektsikring i løpet av året.

gjeld handsaming av innrapporterte tryggleiksbrøt, har situasjonen vorte mykje betre gjennom året.

“NSM gjennomfører svært mykje vanleg sakshandsaming i løpet av eit år.”

Høg løpande aktivitet har dessverre ført til at vi ikkje har hatt nok ressursar til å nå ambisjonane våre for arbeidet med tilsyn, fagplanar for utdanning innan tryggleiksområdet, situasjons- og temarapportar og handsaming av visse kategoriar av operative saker. I tillegg er rekruttering framleis ei utfordring, særleg innan tekniske disiplinlar.

Eit stort løft

Nye lokale for NorCERT-funksjonen på Bryn i Oslo har vore eit stort løft for organisasjonen. Gjennom dei nye lokala vert Operativ avdeling sett i stand til å handsame enda fleire dataangrep og innføre døgnkontinuerleg bemanning av operasjonssentret. Andre viktige prosjekt for NSM, i tillegg til arbeidet med objekttryggleik, er prosjektet med ein ny metodikk for tryggleiksgodkjenning av informasjonssystem. Internprosjektet skal slutførast i løpet av året.

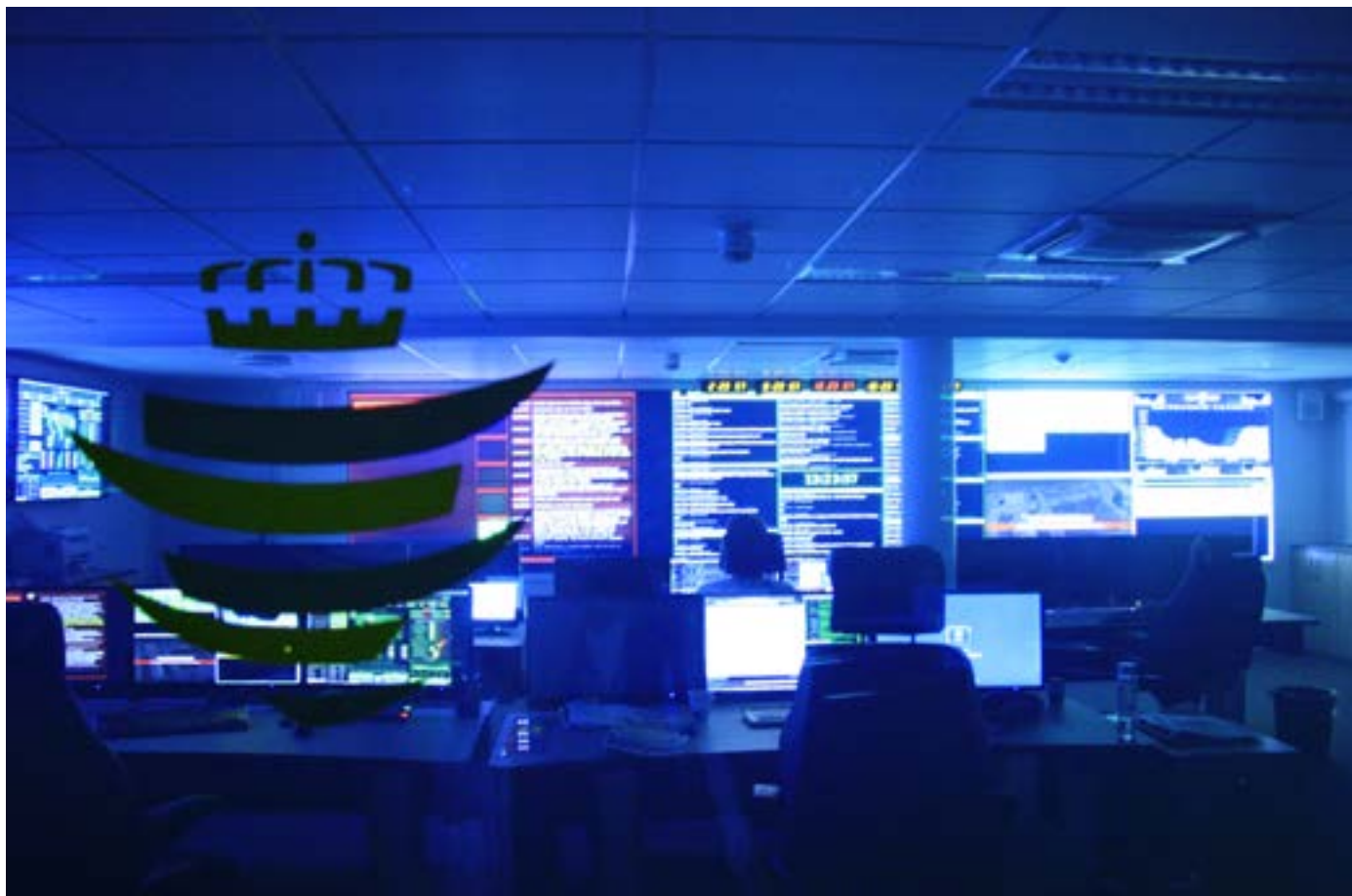
NSM har også gjennomført ei internevaluering av organisasjonen. Oppfølginga av dette arbeidet gjennom breie prosessar i organisasjonen har resultert i ein ny organisasjonsstruktur frå 1. januar 2013.

Ein viktig revisjon

Vi er glade for at tryggleikslova no er under revisjon. Vi håper at revisjonen vert gjort med nødvendig fart og med eit tilstrekkeleg

breitt mandat, slik at dei rettslege føresetnadene for god informasjons- og objekttryggleik i samfunnet vert mest mogleg framtidsretta og så enkle som mogleg å halde seg til for verksemdene som skal etterleve regelverket.

NSM fekk i løpet av 2012 ingen merknadar frå Riksrevisjonen eller Stortingets kontrollorgan for etterrettings- og tryggingstenestene, EOS-utvalet.

Virksomheten i 2013: Spennende utfordringer

Utfordringene står i kø for NSM i 2013. Dette gjør vi i 2013 for å styrke sikkerhetstilstanden.

NSMs Rapport om sikkerhetstilstanden for 2012 slo fast at sikkerheten ikke er god nok. Norske interesser utsettes daglig for uønsket og ulovlig etterretning. Det er en økning av avanserte spionasjeoperasjoner mot spesifikke mål av høy økonomisk eller samfunnsmessige verdi. Finanskriminalitet fra ikke-statlige aktører er av vedvarende høyt omfang, og det registreres flere og mer avanserte former for IKT-kriminalitet. Det vil fortsatt være mye nettaktivisme og digitalt hærverk. De sikkerhetsmessige utfordringene vil fortsette, og øke i omfang, heter det i rapporten.

NSM har følgende hovedprioriteringer for 2013 for å møte dette bildet:

- NorCERT-funksjonen styrkes vesentlig, og operasjonssentret etablerer fullverdig

døgndrift. Styrkingen vil også innebære økt vektlegging av strategiske og juridiske analyser. Evnen til kommunikasjon mot samfunnet om IKT-risikobildet skal også styrkes.

- Vi styrker arbeidet med objektsikkerhet. NSM opplevde et markant økt behov for råd og veiledning knyttet til objektsikkerhet etter terrorhandlingene 22. juli 2011, og styrket arbeidet. Denne styrkingen videreføres i 2013.
- Vi setter av ressurser til å forbedre evnen til sentrale kontrollaktiviteter som tilsyn, inntrengingstesting og tekniske sikkerhetsundersøkelser.
- Vi setter av økte ressurser til å gjennomføre kompetanseheving av eget personell, og vil samtidig arbeide for at det etableres et best mulig

kompetansetilbud virksomhetene kan benytte seg av for utvikling av eget personell.

- Vi intereffektiverer og kanaliserer ressursene på dette mot arbeidet med å styrke den generelle robustheten i IKT-systemene i samfunnet.

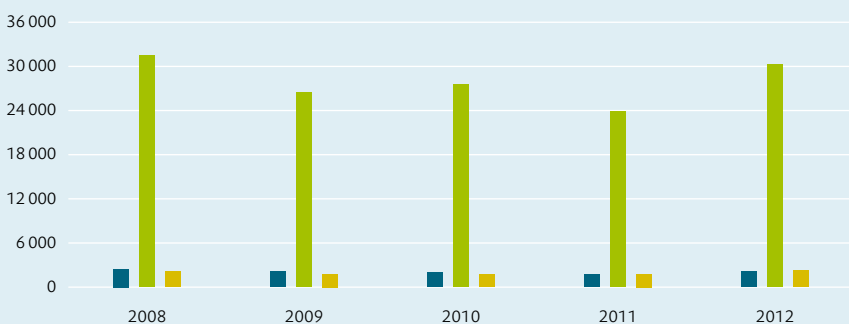
“De sikkerhetsmessige utfordringene vil fortsette, og øke i omfang.”

Noen tall fra NSM

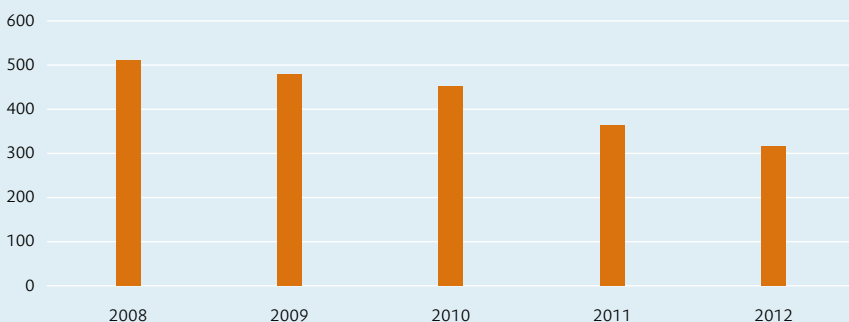
Tall i millioner kroner	Regnskap 2012	Regnskap 2011	Regnskap 2010	Regnskap 2009	Regnskap 2008	Regnskap 2007
Lønnsutgifter	88,5	81,5	78,2	77,9	71,5	66,0
Utgifter til varer og tjenester	66,6	70,7	47,6	41,5	44,5	49,6
Sum driftsutgifter	155,1	152,2	125,9	119,4	116,0	115,6
Inntekter og refusjoner	16,0	9,1	12,3	11,4	9,9	10,6
Netto	139,1	143,1	113,6	108,0	106,1	104,9

Antall sikkerhetsklareringer utført av klareringsmyndigheter

■ Strengt hemmelig/Cosmic Top Secret ■ Hemmelig / Nato Secret ■ Konfidensielt/Nato Confidential

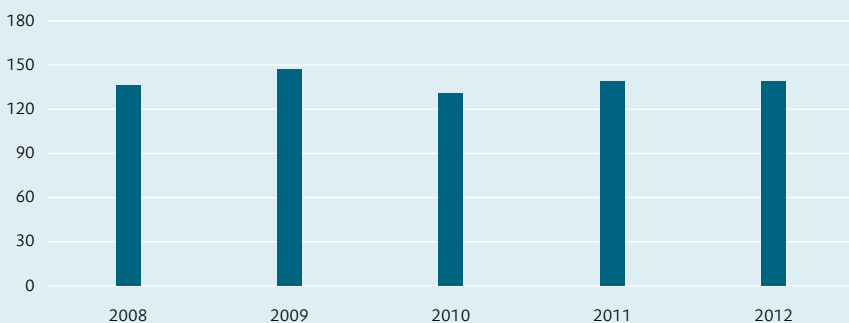

Antall ikke klarete

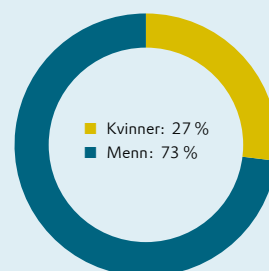
Statistikken er noe endret i forhold til tidligere årsmeldinger ved at det nå rapporteres på de eksisterende tre klareringsnivåene. Norske og tilsvarende Nato-klareringer er slått sammen.

Antall ansatte i NSM per 31. desember

Kjønnsfordeling

Ansatte per 31. desember 2012

Årsmelding for 2012

Utgitt: Juni 2013

Grafisk design: Haugvar AS

Foto: Colourbox, NSM, Pål Rødahl/tinagent.com

Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Postadresse:

Postboks 14

NO-1306 Bærum Postterminal

Besøksadresse:

Rødskiferveien 20, Kolsås

Telefon: 67 86 40 00

Telefaks: 67 86 40 09

www.nsm.stat.no